

УДК 528 .003.1; 528.001.89

к.т.н. Нестеренко О.В.,

Київський національний університет будівництва і архітектури

ПРОВЕДЕННЯ АУДИТІВ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

Розглядаються основні принципи здійснення аудиту, управління процесом аудиту та загальні вимоги до аудиторської діяльності.

Вступ. В сучасних ринкових умовах впровадження систем управління якістю дозволяє підприємству: суттєво покращити і оптимізувати свою діяльність і підвищити продуктивність; досягти і стабільно підтримувати високу якість своєї продукції і послуг для задоволення потреб і вимог споживачів; досягти впевненості, що очікуваної якості досягнуто і вона постійно підтримується. Хоча необхідно пам'ятати, що система управління якістю є лише одним з засобів для досягнення цілей, що стоять перед підприємством. Її впровадження означає застосування системного і систематичного підходу для досягнення бізнес цілей підприємства. Періодично підприємству потрібно отримувати підтвердження ефективності роботи власної системи управління якістю, заявлену якість створюваної продукції чи послуг. Таке підтвердження отримується, або ні, за результатами аудиту, який проводиться відповідною організацією, що забезпечує сертифікацію на відповідність вимогам ISO. Метою статті є огляд основних принципів здійснення аудиту, загального процесу аудиту.

Виклад основного матеріалу. Згідно зі стандартами ISO 9000 та ISO 14050 аудит – систематичний, незалежний і задокументований процес отримання результатів аудиту і об'єктивного їх оцінювання. Аудити можуть бути:

- внутрішні, що проводить зазвичай саме підприємство для аналізування з боку керівництва і для інших внутрішніх цілей і вони можуть служити основою для декларування відповідності;
- зовнішні. До зовнішніх відносяться «аудити другою стороною» або «аудити третьою стороною». Аудити другою стороною провадять сторони, що мають інтерес до діяльності підприємства, наприклад, замовники. Аудити третьою стороною провадять зовнішні незалежні організації.

Здійснення аудиту характеризується застосуванням певних принципів. Це робить аудит ефективним та надійним засобом підтримування політики керівництва та його методів управління, а також забезпечення інформацією, на основі якої підприємство може вживати заходи щодо поліпшення своєї діяльності. Дотримання цих принципів є обов'язковою передумовою

забезпечення доречних і достатніх висновків аудиту. Деякі з них стосуються аудиторів, тобто особи яка проводить аудит. Аудитор в своїй роботі має керуватися наступними принципами:

➤ Етичність поведінки: основа професіоналізму.

Справедливість, неупередженість, дотримання конфіденційності та розсудливість є суттєві для здійснення аудиту.

➤ Чесність у поданні результатів: зобов'язання правдиво і точно звітуватися. Дані аудиту, висновки аудиту і звіти аудиту правдиво і точно відображають аудиторську діяльність. У звітах наводять суттєві перешкоди, які мали місце під час аудиту.

➤ Належна професійна ретельність: вміння старанно та розсудливо здійснювати аудит. Аудитори мають діяти ретельно у відповідності з важливістю виконуваного ними завдання. Наявність необхідної компетентності є важливим фактором.

Аудит згідно з визначенням є незалежним та систематичним. Тому до нього мають бути застосовані принципи:

➤ Незалежності. Незалежність є основою неупередженості аудиту та об'єктивності висновків аудиту, оскільки аудитори мають бути незалежними від діяльності, аудит якої проводять, неупередженими і непричетними до конфлікту інтересів, якщо такий існує.

➤ Підхід, що базується на результаті. Це є раціональним методом формування надійних та відтворюваних висновків аудиту в систематичному процесі аудиту. Результат аудиту дає можливість для його перевірки та аналізу. Він базується на частині наявної інформації, оскільки аудит проводять протягом обмеженого періоду часу і за обмежених ресурсів. Належне використання відібраної інформації тісно пов'язане з довірою, яку можуть викликати висновки аудиту.

Для проведення аудиту має бути створена відповідна програма аудиту. Програма аудиту може включати один чи декілька аудитів залежно від розміру, характеру діяльності та складності підприємства чи виробництва, аудит якого проводять. Програма аудиту також містить всі види діяльності, необхідні для планування та організації аудитів за видами і кількістю, а також забезпечення ресурсами для результативного і ефективного проведення аудитів у встановлені терміни. Загальний алгоритм управління програмою аудиту представлена на рис.1

Де: **1** – компетентність і оцінювання аудиторів, **2** – аудиторська діяльність, **3** – поліпшення програми аудиту.

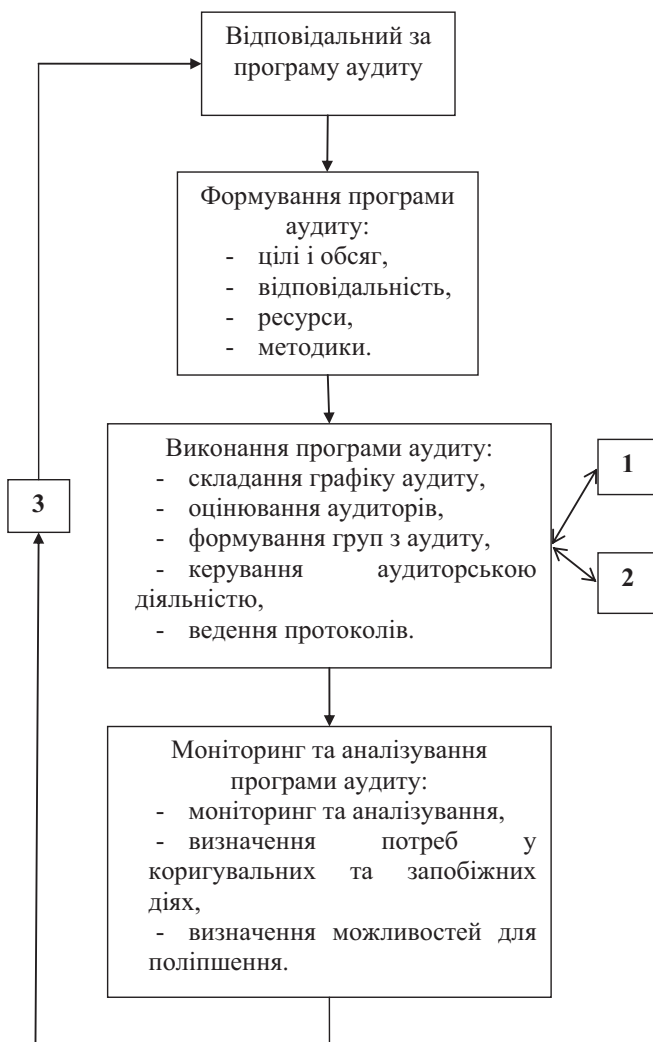


Рис.1 Послідовність управління програмою аудиту

Але управління програмою аудиту стосуються вищого керівництва організації, яка організовує і проводить аудит. Більший інтерес викликає звичайна аудиторська діяльність, тобто самої перевірки на підприємстві, або виробництві. Послідовність дій типової аудиторської діяльності представлена на рис.2.



Рис.2 Схема типової аудиторської діяльності

Перед початком планування аудиту потрібно встановити можливість здійснення аудиту з урахуванням таких факторів: достатності та відповідності інформації для планування аудиту, належної співпраці з боку об'єкта аудиту, достатності часу та ресурсів. Якщо аудит здійснити неможливо, треба проконсультувавшись з об'єктом аудиту, запропонувати замовнику аудиту альтернативний варіант. Якщо аудит здійснити можливо тоді робота відбувається згідно схеми представленої на рис.2.

Розпочинання аудиту. В процесі роз починання аудиту потрібно виконати:

- » Призначення керівника групи з аудиту.

» Визначення цілей, сфери та критеріїв аудиту. Цілі аудиту визначають, що повинне бути виконане за допомогою аудиту, і можуть містити: визначення ступеня відповідності системи управління якістю об'єкта аудиту критеріям аудиту; оцінювання здатності системи управління забезпечувати відповідність законодавчим вимогам. Сфера аудиту визначає обсяг та межі аудиту, а саме, місцезнаходження ділянок, структурні підрозділи організації, види діяльності та процеси, які підлягають аудиту, а також строки проведення аудиту. Критерії аудиту використовують як еталон, за яким визначають відповідність.

» Формування групи з аудиту. Формування групи відбувається з урахуванням компетентності працівників, що потрібна для досягнення цілей аудиту; застосовані законодавчі, регламентуючі та акредитаційні або сертифікаційні вимоги; необхідність забезпечення незалежності групи з аудиту від діяльності, що перевіряється, та уникнення конфліктів інтересів; здатність членів групи з аудиту результативно взаємодіяти і співпрацювати з об'єктом аудиту; мову, що буде використана під час аудиту, і розуміння технічних, соціальних та культурних особливостей об'єкта аудиту.

» Налагодження попереднього зв'язку з об'єктом аудиту. Метою цього зв'язку є: визначення способів обміну інформацією з представниками об'єкта аудиту, підтвердження повноважень щодо проведення аудиту, надання інформації про запропонований термін проведення аудиту і склад групи з аудиту, запит щодо доступу до відповідних документів, разом з протоколами, визначення застосовних правил безпеки на місцях проведення аудиту, підготування договору щодо проведення аудиту, погодження присутності спостерігачів і потреби у супроводжувальних особах для групи з аудиту.

Аналізування документів. До здійснення аудиторської діяльності на місцях треба проаналізувати документацію об'єкта аудиту для визначення відповідності задокументованої системи критеріям аудиту. Документація може включати відповідні документи і протоколи системи управління, а також звіти про попередні аудити. Інколи це аналізування може бути відкладено до початку робіт на місцях, якщо це негативно не впливатиме на результативність проведення аудиту. В інших ситуаціях може бути здійснене попереднє відвідування місць проведення аудитів з тим, щоб мати відповідне уявлення про наявну інформацію. У разі виявлення невідповідності документації приймається рішення стосовно способів вирішення проблем з документацією.

Підготовка до аудиторської діяльності на місцях. В даному етапі виконуються наступні дії:

» Підготовка плану аудиту. Керівник групи з аудиту має підготувати план аудиту як основу забезпечення згоди між замовником аудиту, групою з

аудиту та об'єктом аудиту стосовно проведення аудиту. План має сприяти здійсненню аудиторської діяльності за графіком. Рівень деталізації інформації, наданої в плані аудиту, має відповідати сфері та складності аудиту. План аудиту має бути достатньо гнучким щодо внесення змін, наприклад, до сфери аудиту, які можуть стати необхідними в ході здійснення аудиторської діяльності на місцях.

» Визначення робочих завдань для групи з аудиту. Шляхом консультації з групою з аудиту керівником встановлюється для кожного члена групи відповідальність за проведення аудиту конкретних процесів, функцій, ділянок, елементів чи видів діяльності.

» Підготовка робочих документів. Такі робочі документи можуть містити: перелік контрольних питань і плани відбирання інформації під час аудиту, бланки для реєстрування інформації, дані аудиту і протоколи нарад. Використовування переліків контрольних питань і бланків не повинне обмежувати обсяг аудиторської діяльності, який може змінюватися на підставі інформації, зібраної під час аудиту.

Здійснення аудиторської діяльності на місцях. Це є основним етапом практичної частини аудиту. Він складається з наступних процесів:

» Проведення попередньої наради. Попередня нарада має бути проведена за участю керівництва об'єкта аудиту або, за необхідності, відповідальних за діяльність чи процеси, які підлягають аудиту. Метою попередньої наради є: ухвалення плану аудиту, подання стислого опису того, як буде проведено аудит, підтвердження способів обміну інформацією, надання можливості персоналу об'єкта аудиту ставити питання.

» Обмін інформацією під час аудиту. Залежно від сфери та складності аудиту під час аудиту може виникнути необхідність в офіційному обміні інформацією як між членами групи з аудиту, так і з об'єктом аудиту.

» Визначення ролей та відповідальності супроводжувальних осіб та спостерігачів. Супроводжувальні особи, що призначені об'єктом аудиту, мають треба сприяти роботі групи з аудиту і діяти за вказівкою керівника групи з аудиту. Супроводжувальні особи можуть бути відповідальними за: встановлювання контактів і часу для опитування, підготовку відвідувань конкретних місць підприємства або підприємства цілому, ознайомлення членів групи з аудиту з правилами охорони праці, засвідчення результатів аудиту від імені об'єкта аудиту.

» Збір та перевірка інформації. Збір інформації відбувається різними методами, в залежності від обраних джерел інформації. Обраними джерелами можуть бути: опитування працівників та інших осіб, спостереження за

діяльністю, виробничим середовищем та умовами, документи, такі, як політика, цілі, плани, методики, стандарти, інструкції, ліцензії та доз воли, технічні умови, креслення, контракти і замовлення, протоколи, такі, як протоколи контролю, протоколи нарад, звіти про аудит, протоколи за програмами моніторингу і результати вимірювання, зведені дані, результати аналізування і показники діяльності, комп'ютерні бази даних і веб-сайти.

» Підготовка даних аудиту. Для цього потрібно оцінити результат аудиту за критеріями аудиту. Дані аудиту можуть вказувати або на відповідність, або на невідповідність критеріям аудиту. Якщо це передбачено цілями аудиту, то за даними аудиту можна визначати можливість для поліпшення. Відповідність критеріям аудиту треба підсумовувати із зазначенням місць, функцій або процесів, аудит яких було проведено. Невідповідності та їхні підтверджувальні результати аудиту треба реєструвати. Невідповідності можуть бути зазначені за градацією, їх треба аналізувати за участю об'єкта аудиту для отримання визнання того, що результат аудиту є правильним і невідповідності є зрозумілими.

» Підготовка висновків аудиту. Висновки аудиту можуть висвітлювати такі аспекти: ступінь відповідності системи управління критеріям аудиту, фактичне впровадження, підтримування та поліпшення системи управління якістю, здатність процесу аналізування з боку керівництва забезпечувати постійну придатність, відповідність, результативність та постійне поліпшення системи управління якістю.

» Проведення заключної наради.

Підготування, схвалення та розсилання звіту про аудит. У звіті про аудит треба забезпечити повний, точний, стислий та чіткий опис проведеного аудиту.

Завершення аудиту. Аудит є завершеним, коли виконано всі роботи за планом аудиту і розіслано схвалений звіт про аудит. Документи стосовно аудиту треба зберігати відповідно до методик програми аудиту і застосовних законодавчих, регламентуючих вимог.

Виконання подальших дій після аудиту. У висновках аудиту можна вказати, у разі потреби, на необхідність у коригувальних, запобіжних чи поліпшувальних діях. Такі дії не вважають частиною аудиту і їх зазвичай визначає та реалізує об'єкт аудиту протягом погодженого терміну. Потрібно перевіряти виконання і результативність коригувальних дій. Ці перевірки можуть бути частиною наступного аудиту.

Висновки. Огляд основних складових процесу аудиту виявив схожість з періодичними перевітками в картографо-геодезичній галузі, що виконувались державними органами нагляду та іншими організаціями. Якщо для картографо-

геодезичної галузі буде розроблена і впроваджена система управління якістю, що буде розвиватися і функціонувати за принципом «Plan-Do-Check-Act» (PDCA) («Плануй-Виконуй-Перевіряй-Дій»), періодичні аудити лише сприятимуть забезпеченню гідної конкурентоспроможності вітчизняного виробника; підвищенню якості створюваної топографо-геодезичної, картографічної і геоінформаційної продукції; впевненості споживачів в сталій якості створюваної продукції.

Список літератури:

1. Настанови щодо здійснення аудитів систем управління якістю і (або) екологічного управління: ДСТУ ISO 19011:200 (ISO 19011:2002, IDT). [Чинний від 2003 11 - 28]. – К.: Держспоживстандарт України, 2004. – 31 с. – (Національний стандарт України).
2. http://www.dataplus.ru/ARCREV/Number_37/5_ipd.html

Аннотация

Рассматриваются основные принципы ведения аудита, управления процессом аудита и общие требования к аудиторской деятельности.

Abstract

Basic principles of conduct of audit, managements of audit and general requirements, are examined to public accountant activity